

Volkskrant Magazine

13 november 2021 nr 1053

16
**SANNE WALLIS
DE VRIES HEEFT
HET DOOR,
HET LEVEN**

'Ik vind dat ik
vaak gelijk heb en
dat mensen iets
beter naar mij
kunnen luisteren'

28
**NOOIT MEER
ACHTER HET RAAM**

Ex-sekswerkers
over hun weg
uit het wereldje

60
**DE NOG ALTIJD
CITROENFRISSE
JAMIE OLIVER**

gidst ons langs
jam, piano en de
beste spaghetti

tekst Nathalie Huigsloot

foto's Robin de Puy

‘Ik wist eerst niet zo goed

Of het nou over vaccinatiebewijzen of vluchtelingen gaat, cabaretier **Sanne Wallis de Vries spreekt zich uit en krijgt dan bakken met bagger over zich heen. Maar nu ze 50 is, weet ze wel een beetje hoe het werkt. ‘Kom maar door jongens, denk ik nu. Ik *block* me de moeder, ik vind het goed.’**

hoe ik moest leven’

‘Je bent zeldzaam lelijk’,

was een van de mildere reacties die Sanne Wallis de Vries onlangs kreeg nadat ze in de talkshow *Jinek* stelde het niet eens te zijn met artiesten als Jandino Asporaat en Douwe Bob, die hun shows cancelen omdat ze niet willen werken met het verplichte coronatoegangsbewijs.

‘Die opmerking heeft óók weinig met de kwestie van doen’, vertelt de cabaretier in het Amsterdamse café De Plantage, ‘maar die valt eigenlijk nog wel mee, dacht ik. Soms schrijven mensen ook wat er voor ergs met me zou moeten gebeuren.’

Van verwensingen als NSB-cabaretier, linkse kut, moslimhoer en varkenskop, kijkt ze inmiddels al niet meer op. Sinds Wallis de Vries in 2015 een benefietavond voor vluchtelingen organiseerde, krijgt ze bij elk migrantenprobleem sowieso steevast te horen: anders neemt Sanne er wel een paar op zolder. ‘Ik ben er inmiddels achter dat men er niet op uit is te horen hoe het wél zit. Ik besteed er geen enkele energie meer aan’, zegt ze. ‘Ik weet op mijn 50ste wel waar ik sta.’

Dat ze 50 is geworden is een mijlpaal die haar bewoog om de balans van haar leven op te maken in haar deze week verschenen boek *JubeL: hoe te rijpen en waartoe*. Ze bevroeg voor *JubeL* (L=50) beroemde medevijftigers, zoals Sylvana Simons, Richard Krajicek en Peter Buwalda, en ging op bezoek bij haar jeugdhelden Ernst Jansz van Doe Maar en Rob de Nijs. Daarnaast blikt ze terug op haar jeugd in Alphen aan den Rijn en op haar carrière, die een vlucht nam sinds ze in 1996 zowel de jury- als de publieksprijs van het Leids Cabaret Festival won. Waarna ze lande-

lijke bekendheid kreeg dankzij haar typetjes in *Kopspijkers* en *Koefnoen* en haar theatershows. Op dit moment toert ze met haar soloprogramma *Kom* door Nederland.

Je groeide net als je beroemde medevijftigers op in de tijd van *Fame*, *E.T.*, *Maja de Bij*, *The Love Boat*, *Kleine huis op de prairie* en de neutronenbom. Heeft dat jullie iets gemeenschappelijks gegeven? Lachend: ‘Nee, dat viel mij zwaar tegen, iedereen vond iets anders interessant. Voor de dingen die ik fantastisch vond, haalden zij hun schouders op. Zoals voor *Kunt u mij de weg naar Hamelen vertellen, mijnheer?* Die serie met Rob de Nijs in de hoofdrol was voor mij het startschot om te willen spelen, maar dat interesseerde helemaal niemand iets. Het waren enkel kleine dingen die ik bij anderen herkende. Zoals, dat bracht Peter Buwalda te berde, dat wij 25 waren toen internet kwam, en wij dus de helft van ons leven zonder digitale wereld hebben geleefd. ‘Wij weten nog hoe het is om te wachten en niks te doen’, zei Buwalda. En Daniel Lohues zei (zet plat accent op): ‘Rok’n in de trein. Dan ging ik uit het raam kiek’n en rok’n.’ O ja, dacht ik. Dus dat hebben we gemeen, en verder bijna niks.’

Vanwaar jouw gejubel over Rob de Nijs? ‘Hij was de eerste op wie ik verliefd werd. Ik was 4 jaar en ik zag hem in zijn maillot. Ik was meteen verkocht. Als ik nu foto’s van *Hamelen* zie, begrijp ik het nog steeds. Het is een erg knappe man met lang haar. Mooie kiel, vilten hoed, flaplaarzen – heerlijk. De toverwereld die hij verbeeldde, was er een waar ik naartoe wilde. Dat besef kwam pas toen ik dit boek schreef.

‘Een ander besef dat mijn zoektocht mij opleverde, is dat ik heel blij ben met mijn huidige leven. Dat vond ik een fijne gewaarwording. Ik had vroeger echt niet gedacht dat ik zo zou worden. Ik vind het leven steeds leuker worden, gemakkelijker. Mijn conclusie: wat is het fijn om 50 te zijn!’

Je wordt niet geteisterd door overgangsklachten? ‘Ik heb wel opvliegers, maar verder valt het mee.’

Ook geen klachten over opvliegend gedrag vanuit het thuisfront? ‘Jawel, dat wel. Maar ik heb altijd klachten vanuit het thuisfront gekregen. Zij zijn zo meedogenloos tegen mij, heel oneerlijk. Maar ja, ik ben de moeder, ik heb het gedaan, letterlijk en figuurlijk, dat is mijn functie vrees

SANNE WALLIS DE VRIES

12 februari
1971 Geboren in Amsterdam.
 Gymnasium in Alphen aan den Rijn. Daarna volgt ze drie verschillende universitaire opleidingen.
1996 Wint het Leids Cabaret Festival en richt samen met Selma Susanna de kleinkunstopleiding ST&M op. Studeerde vervroegd af met avondvullende voorstelling *Sop*. Speelde diverse typetjes in *Kopspijkers* en later *Koefnoen*.
2001-2002 Musical *Fox Trot*, naast Paul de Leeuw, Jenny Arean en Carice van Houten.
2007 Film *Moordwijven* van Dick Maas.
2012 Speelt in Mees Kees-films.
2013 *Adèle*, voorstelling over Adèle Bloemendaal. Film *Sool*.
2014 Opera *Sweeney Todd*.
2016 Haalde de finaleweek van *De slimste mens*.
2017 Voorstelling *GUT* wordt genomineerd voor Poëllinarlo. Wint *Wie is de Mol?*
2018 Presentatie zaterdagse televisieprogramma *Sanne Wallis de Show*.
2021 Voorstelling *Kom*.
 Boek *JubeL: hoe te rijpen en waartoe* is deze week bij uitgeverij Ambo Anthos verschenen.

INTERVIEW

‘Rob de Nijs was de eerste op wie ik verliefd werd. Ik zag hem in zijn maillot en was verkocht’

ik. Kijk, ik heb het leukste gezin op de aardkloot, maar ze zijn superkritisch op mij. Ze zeggen weleens dat ik snauwerig ben, vooral als we op vakantie zijn met z'n vieren. Dan denk ik echt: wat krijgen we nou? ‘Misschien moeten jullie je ook eens afvragen hoe dat komt’, is mijn reactie dan. ‘Ik snauw misschien, maar het is niet alsof jullie de hele tijd een soort van musicaldingetjes aan het doen zijn. Dus als we daarover gaan beginnen, dan heb ik er ook nog wel een paar.’ Dat vinden zij dan natuurlijk weer lomp en onaardig van mij, maar ja, ik vind het oneerlijk dat alleen mij de maat wordt genomen.’

Fuck zelfreflectie, zeg jij, gewoon vol in de aanval. ‘Ja. En dat zal versterkt zijn door de overgang, maar dat komt ook doordat ik 50 ben en inmiddels gewoon weet hoe ik het hebben wil. Als ik een theater binnenkom, weet ik hoe laat ik wil eten en hoe laat ik wil soundchecken. Als ik dan zeg: ‘Ik wil om half 6 eten’, en iemand zegt: ‘Niet om 6 uur?’, zeg ik: ‘Nee! Half 6. Versta je me niet of zo?’ Dan kun je vinden dat ik wel wat aardiger kan doen, maar ik begrijp die tegenvraag gewoon niet. Ik heb weleens gelezen dat vrouwen pas op latere leeftijd echt de baas kunnen zijn, omdat ze dan pas dat vertrouwen hebben, zichzelf goed kennen en minder genuanceerd worden. Want je kunt niet de hele tijd supergenuanceerd zijn als je leiding moet geven. Mannen kunnen dat veel eerder. Die hebben eerder in hun leven een bord voor hun kop gekregen.’

Vrouwen krijgen dat bord pas later? ‘Ja, of in ieder geval de skills om te weten: nu even geen nuance. En dat geldt ook voor mij. Daarom ben ik nu blijer dan vroeger.’

Je goede vriend en cabaretier George Groot zei dat je erg zelfverzekerd bent als het over je vak gaat. ‘Maar in het dagelijks leven is dat voor Sanne een ander verhaal’, zei hij. ‘In mijn werk ben ik altijd zelfverzekerd geweest.

Doortastend is misschien een beter woord. Maar daarnaast leefde ik mijn leven met vallen en opstaan, was ik veel minder vastbesloten. Ik wist gewoon niet zo goed hoe je moest leven.’

Wat vond je er lastig aan? ‘Ik schreef in mijn dagboek op wat ik als moeilijk ervoer en dat was eigenlijk alles. Ik vond mensen vaak zo onbegrijpelijk zorgeloos. Ik snapte niet waarom ik me niet, zoals al die anderen, normaal kon manifesteren, daardoor was contact met anderen heel moeilijk. Alle dingen die andere mensen overdag normaal vinden, vond ik altijd best lastig. Ik was ook het liefst al- ➤

INTERVIEW

leen omdat ik me dan niet tot iemand hoefde te verhouden en mezelf geen houding hoefde te geven. Maar als ik alleen was en niet schreef, was het leven weer op zijn ergst. We hebben het nu over toen ik rond de 20 was. Mensen van die leeftijd nemen het leven hopeloos zwaar op. Kijk, ik vind nog steeds dat mensen elkaar echt de vreselijkste dingen aandoen, zowel in het groot, bijvoorbeeld in oorlogen, als in onderling maatschappelijk gekut. Maar toen kon ik dat al helemaal niet relativëren. Ik had een vriendin die overdag op kantoor werkte waarna we een borrel gingen doen. Dan had ik de hele dag kunnen nadenken over al het leed en wilde het daarover hebben, terwijl zij na een dag werken gewoon even wilde lachen. 'Hou even op!', riep ze dan, 'lighten up!' Ik ging dan bijvoorbeeld inzoomen op man/vrouw-relaties en roepen dat het toch raar was dat we nog altijd in een patriarchaat leefden.

'Ik heb inmiddels heus wel begrepen dat ik mensen niet kan veranderen. Desondanks vind ik dat ik toch vaak gelijk heb, en dat mensen wel iets beter naar mij kunnen luisteren. Maar ja, dat gaat gewoon niet gebeuren.'

Hoe kwam je tot dat begrip? 'Toen het interview met Richard Krajicek voor mijn boek was afgelopen, moest ik al mijn opnamespullen inpakken, wat voor mijn gevoel vreselijk lang duurde, *awkward*. Als je elkaar niet zo goed kent, dan vind ik babbelen nog moeilijker, dus ik begon maar over tennis. 'Ik zit ook op tennis', zei ik. Waarna ik echt meteen een rode kop kreeg, alsof ik me met hem kan vergelijken. 'Wat is je zwakke punt?', vroeg hij. 'Nou, mijn backhand is echt niet goed', antwoordde ik, 'maar soms geeft iemand hem ook heel raar aan.' En toen zei hij: 'Weet je wat het is met tennis? Er is altijd een tegenstander.' Nou, het was net alsof iemand een gordijn opendeed. O ja!, dacht ik. Er zijn natuurlijk altijd andere mensen, die andere dingen willen, en die óók willen winnen. Ik heb het niet aan hem laten merken, maar Krajicek heeft me gewoon het inzicht van mijn leven gegeven!'

Op je 50ste. 'Jezus, ja. Ineens merkte ik hoe ik leef: ik doe altijd alsof anderen níét hun eigen wensen hebben. Als zij nou maar naar mij luisteren, dan komt het goed met de wereld, dacht ik.'

Toen je onlangs bij Eva Jinek te gast was om te praten over de verdeeldheid die het vaccinatiebewijs zaait, naar aanleiding van mensen als Jandino en Douwe Bob, voegde je daaraan de zin toe: 'Ik zou me iets beter inlezen als ik hen was.' Lachend: 'Dat heb ik gezegd, hè?'

'Toen ik in aanraking kwam met cabaret had ik het gevoel dat ik aan land kroop'

Dat is nou precies zo'n zinnetje waarmee je een gemiddelde echtelijke ruzie makkelijk kunt laten escaleren.

'Ja, dat heb ik ook geweten, natuurlijk. Maar dat zeg ik dan expres. Want dat meen ik. Wie help je ermee als je nu besluit niet op te treden? Helemaal niemand. Die sector moet uit het slop. Ik heb daarna wel met Jandino gebeld, die ken ik van Comedytrain. Hij was echt emotioneel, en ik vond het ook heel vervelend dat we tegenover elkaar werden gezet. Maar ja, dat stonden we in deze kwestie natuurlijk ook. Dat gesprek heeft ons allebei wel opgelucht. We waren lief voor elkaar, vol respect voor het feit dat wij anders denken.

'Vooraf werd ik ook wel gewaarschuwd door mijn agent of ik wel wist waaraan ik begon door met deze boodschap bij *Finex* te gaan zitten. Want je krijgt alle sociale media over je heen. Maar als ik daar mijn oren naar laat hangen... Dat is ook wel fijn aan ouder zijn. Ik heb met de vluchtelingen crisis zes jaar geleden ook allemaal bagger over me heen gekregen. Kom maar door jongens, denk ik nu. Ik block me de moeder, ik vind het goed. Het maakt me niet meer uit. Ik weet toch inmiddels waar ik sta en er zijn genoeg mensen die me wel steunen.'

Denk je dat het een overlappend kenmerk van jou en je medevijftigers is dat ze een soort Holly Hobbie-gen hebben? In de zin dat ze de wereld graag willen veranderen?

'Holly Hobbie, dat ben ik helemaal vergeten in mijn boek! Van dat schattige meisjesfiguur met een bosje heide in haar hand waarvan veel meisjes een poster hadden, had ik briefpapier. Misschien heb je daar wel gelijk in, ik heb niemand gesproken die niet betrokken was bij de wereld om zich heen. Allemaal hadden ze uitgesproken ideeën en maakten ze zich zorgen. Misschien is die activistische neiging wel een gemeenschappelijk iets. Dat heb ik me helemaal niet afgevraagd, ook erg. Misschien omdat ik zelf ook zo ben en het dus normaal vind om zo te zijn. Maar wij zijn natuurlijk allemaal opgegroeid in de tijd dat het beeld was dat de neutronbom ieder moment kon vallen. En Holly Hobbie staat natuurlijk wel een beetje voor dromen van een mooiere wereld.'

Je moeder vertelde dat je als kind 's nachts al je bed uitkwam doordat je lag te piekeren. 'Inderdaad, ik kon vaak niet slapen omdat ik over dingen nadacht. Ook over dingen die onderling tussen kinderen speelden, zoals verraad, jaloezie, iemand buitensluiten. Ik was nogal zwaar op de hand. Er zit weinig lucht en licht bij mij. Toen ik zelf kinderen kreeg, ben ik wel getransformeerd, al was het maar doordat ik van m'n eigen gelul en gedachten in slaap viel. Maar ik kon – en kan nog steeds – dingen soms op het autistische af heel letterlijk en serieus nemen. Volgens mij is dat ook een van de redenen waardoor ik cabaret kan maken, omdat ik dingen

'Ik weet dat zo'n uitspraak de zaak kan laten escaleren. Maar dan zeg ik het expres'

mee naar huis neem om over na te denken. En door het cabaret heb ik geleerd om er wat meer om te lachen. Want ik was af en toe echt *lost*. Toen ik in aanraking kwam met cabaret had ik het gevoel alsof ik aan land kroop, alsof ik eindelijk bodem onder mijn voeten voelde.'

Was je een buitensporig slim kind op de basisschool? 'Ik was voorlijk... Ja, ik was wel slim. Maar dat kwam ook doordat mijn broer mij al leerde lezen en schrijven voordat ik naar de eerste klas ging. Daar begonnen we op dag 1 met de letter A dus toen trad er een enorme verveling op. Ik herinner me dat ik maar liedjes ging zingen en de juf tegen mijn moeder zei dat ik dat maar niet meer moest doen, omdat de andere kinderen dan gingen meedoen.'

Daarna ging je naar het gymnasium. Ging dat je makkelijk af? 'Ja, dus ik denk dat ik toch wel slim ben. Ik was vooral nieuwsgierig. Dat is trouwens een tip voor mensen die niet precies weten hoe dingen zitten: vraag eens iets. Dat gebeurt tegenwoordig zo weinig. Als ik er zin in heb, beantwoord ik vervelende mensen op sociale media wel eens met: 'Mocht u zich afvragen wat u verder nog kunt doen behalve kots-emoji's sturen, stel eens een vraag.' Ik vind het nog steeds erg leuk nieuwe dingen te leren. Door het overheoren van mijn kinderen snapte ik bijvoorbeeld opeens hoe je een formule opschrijft met energieomzetting. Dat vind ik dan zo leuk.'

Je moeder vertelde dat je een tomboy was, en zelf schreef je dat je soms allergisch voor meisjes kon zijn. Hoe kwam dat? 'Ik denk dat het komt omdat meisjes meer de neiging hadden inbreuk te maken op mijn autonomie, bijvoorbeeld door dingen te willen als het opnieuw inrichten van mijn kamer. Ik ken geen jongen, tenzij hij stylingspecialist was geworden, die zei: zullen we je kast even helemaal anders inrichten? Ik ben ook weleens onder mijn dekens gekropen. Wachten tot het meisje met wie ik had afgesproken wegging. Dan kwam mijn moeder binnen die vroeg: waar is Sanneke? Lig je nou onder je deken? Doe eens gewoon, ga eens spelen, hup. Ik had er helemaal geen zin in, maar ik kon dat toen nog niet zeggen.

'Het kwam waarschijnlijk omdat ik weinig sjoerge gaf, waardoor die vriendinnetjes dat soort dingen gingen verzinnen. En daar reageerde ik dan ook nogal jongensachtig op. Jongens kunnen ook zo brommen, van huh geen zin in,

‘Als ik op het podium sta, word ik niet als abnormaal of moeilijk mens gezien’

INTERVIEW

dat had ik ook. Ik heb het op latere leeftijd ook wel eens meegemaakt. Toen gaf ik een etentje, en kwam er iemand met iemand mee. En diegene die ik dus helemaal niet kende, zei dan: 'Weet je waar ik nou zin in heb? Om je hele huis een keer goed op te ruimen.' Dat je denkt: wat is dit nou weer voor een enorme onderhuidse belediging? Toen dacht ik echt: ga jij even gauw weg. Dus ja, zo was ik.'

Maar heb jij zelf die neiging ook niet? Toen je meedeed aan *Wie is de Mol?* zat er in de uitzendingen al snel de running gag dat jij mensen terechtwees of fijntjes op hun plaats zette. 'Het geeft niet dat je die opdracht niet hebt gehaald, maar het is wel jammer.' Net als zogenaamd onbedoeld scherpe vragen stellen die blijven hangen: 'Wat zit je haar gek. Ben je naar de kapper geweest?' 'Ja, ik kan boordevol tips zitten voor de mensen. Maar ik vind bemoeienis met iemands privéruimte wel andere koek.'

Dan bemoeienis met iemands kapsel? 'Haha, nee, niet perse met iemands kapsel, maar met hoe je moet leven bijvoorbeeld. Wij hebben nu een hond, en daar loop ik mee op een veldje. En dan heb je soms iemand die achter zijn hond gaat aanrennen terwijl-ie de naam van zijn hond roept. Dan ben ik geneigd te zeggen: volgens mij moet je stilstaan en dan je hond roepen, dat beest moet naar jou toekomen. Ja, ik ben gewoon vrij erg hoor, maar ja, ik ben 50, ik weet een beetje hoe dingen moeten.'

Behalve hoe je moet omgaan met mannen, schrijf je in je boek. Althans: als er geen drank in zit. 'Ik ben al twintig jaar gelukkig met Jackó, maar inderdaad, iemand ontmoeten in een bar en op een luchtige manier in gesprek gaan, vond ik verschrikkelijk. 'Babbelen.' Ik wist bij mannen ook nooit of ik ze leuk vond, behalve als ik dronken was. Dan werd het wat, en voor ik het wist, was ik weer gehecht aan iemand die ik in eerste instantie helemaal niet zo leuk vond. Dat was bij mij altijd een beetje de weg. Want als het ongemak weg is, hecht ik me juist weer enorm.'

'Bij de eerste musical die ik op de middelbare school deed, vond ik mijn *troupeau*, mijn roedel. Dit is het! Hier hoor ik thuis, dacht ik. Dus ik was verliefd op iedereen. Van de homoseksuele regisseur tot en met de kleinste dwerg – er waren zeven dwergenrollen. Op het eindfeest knuffelde ik iemand die wegging en wilde diegene niet meer loslaten. Ik moest erg huilen. Toen zei juf Mies Dubbeldam: 'We hadden Sanneke ook niet zo moeten laten hechten, we hebben het gewoon laten gebeuren.' En dat ging ook zo op kinderkamp De Grote Beer. Toen hoorde ik een leider tegen een andere zeggen: 'Je moet niet zo close met haar omgaan, want zij hecht zich dan te veel aan je.' Toen moest ik ook zo huilen bij het afscheid.'

Wat zorgde ervoor dat je pas het gevoel van vaste grond onder je voeten kreeg toen je in contact kwam met het podium? 'Ik ben geneigd te denken: mijn talent. Maar dat is misschien niet zo'n leuk antwoord. Het is in ieder geval niet zo dat ik thuis in een soort zwart gat zat, waar geen liefde was. Ik kom uit een liefdevol gezin, waar veel pret

werd gemaakt. Het was meer dat ik een enorme hang had naar de verbeelding. Daarom spring ik ook zo op de bres voor kunst en cultuur.'

Wat brengt die verbeelding je? 'Zonder de verbeelding kan ik de realiteit gewoon heel moeilijk aan.'

Je ouders wonen vier maanden per jaar in Griekenland, waar je moeder vluchtelingen helpt. Als je bij je moeder op bezoek bent, die niet via de verbeelding, maar via de realiteit de wereld probeert te verbeteren, jeuken je handen dan weleens om de overstap naar de realiteit te maken?

'Nee, want daar ben ik te onhandig voor. Ik had het daar met Jenny Arean over, die net zo oud is als mijn moeder en die zei: ik ben een realist. Toen dacht ik: o ja, dat ben ik niet, ik ben een idealist. Dat was ook weer zo'n Krajicek-moment. 'Nadat ik in 2015 een stichting had opgericht waarmee ik geld had opgehaald voor het Griekse eiland Leros, waar mijn moeder zit, heb ik haar wel een ochtend geholpen. Maar ik kon er niet mee overweg. Er zat een echtpaar op een stoel, totaal van de wereld voor zich uit te staren. Een uur daarvoor was hun kind verdronken. En toen zei mijn moeder met zo'n praktische stem: 'Dat stel moet even apart van de rest, want die hebben net een kind verloren, jongens.' Zo ging dat daar. Na die ochtend zei mijn moeder: 'Nou, dat viel mee vandaag, maar één dode en één miskraam.' Ze deed laatst voor dat ze zo'n zak dichtritste waar een lijk in zat. Dat wist ik helemaal niet, dat ze dat ook had gedaan. Dat zei ik ook: 'Waarom weet ik dat niet?!' Kregen we daar een soort ruzie over.'

Denk je dat de wereld verbeteren via de verbeelding iets uithaalt? 'Door verbeelding kun je je iets voorstellen bij hoe de ander leeft. En als je elkaar daarin respecteert, ben je al een heel eind op deze aardkloot volgens mij. Die vluchtelingen zijn er natuurlijk niet zomaar. Die zijn er omdat ergens ter wereld andere mensen hebben gezegd: jij moet leven zoals wij vinden dat je moet leven, en anders

'Als ik dronken was, hechtte ik me altijd aan iemand die ik helemaal niet zo leuk vond'

mag jij er niet zijn. En misschien is het makkelijk praten voor mij, omdat ik inderdaad met Holly Hobbie ben opgegroeid, maar we moeten het toch met elkaar doen. 'Hetzelfde geldt voor het klimaat. Tijdens corona werden er steeds maatregelen over ons uitgestort waar het gros van de Nederlanders zich gewoon aan heeft gehouden. Waarom gebeurt dat niet bij het milieu? Kom maar door met die restricties! Wat mag niet meer? Zeg het maar.'

Bij je beroemde medevijftigers maakten alle berichten over de neutronenbom indertijd veel indruk op hun kinderziel. Denk je dat de berichten over onze planeet die eraan gaat, bij de huidige generatie kinderen in hun cellen gaat zitten? 'Ja, enorm. Dat vergeten we soms wel eens, maar die berichtgeving is niet mals. In mijn jeugd werd er gezegd dat de aarde dertig keer kon worden vernietigd door alle kernwapens en kruisraketten die er op de wereld waren. Dat weet ik nog precies. Mijn 13-jarige dochter las laatst op een TikTok-achtig ding: als we zo doorgaan, vergaat de

'Ik ken geen jongen die zou zeggen: zullen we je kast even helemaal anders inrichten?'

mensheid in 2038. Dat zal ongetwijfeld impact op die kinderen hebben.

'Daarom is het zo fijn om als tegenwicht die collectieve beleving in het theater te hebben. Dat hebben we tijdens de coronalockdowns zo gemist. Ik was laatst naar een optreden van Ronnie Flex met mijn kinderen en twee vriendinnen. Ik heb de avond van mijn leven gehad. Ik ergerde me voor het eerst niet aan andere mensen. Sterker nog, ik vond het lekker dat ze zo dichtbij zaten. Dat je even één bent met z'n allen, dat is erg fijn.

'Het is een belangrijke beleving dat je onderdeel bent van een groep zonder dat je de uiterlijke kenmerken deelt. En dat hebben we over het hoofd gezien in deze coronatijd. Ook als tegenhanger voor al dat leed wat de hele dag over ons uit wordt gestort en de rauwe realiteit. Want 's avonds kun je dan even opgaan in iets totaal anders. En dan ook nog samen. Dat is geweldig. Die verbeelding brengt samen.'

Wel een grappig contrast dat juist iemand die zo last kan hebben van sociaal ongemak bij mensen wil zorgen voor onderlinge verbinding. 'Ja, maar dan wel graag in die functie dus. Als ik niet tussen het publiek hoeft te zitten, maar op het podium mag staan. Dan hoor ik niet bij de groep, en hoef ik me niet op een normale manier te verhouden tot mensen. En word ik ook niet als een moeilijk of abnormaal mens gezien. In mijn vak ben ik volstrekt normaal.'

'Maar ik word er wel beter in hoor. Ik vond het altijd zo'n moeilijk moment om me na de voorstelling tussen het publiek te mengen. Ik moet dan alles op alles zetten om zo'n gesprek normaal te laten verlopen. Maar omdat ik dat kunstje steeds weer moet doen, ben ik er beter in geworden. Daardoor heb ik het tegenwoordig ook bij de bakker eindelijk onder de duim. Ik kan het!, denk ik dan als ik een grapje heb gemaakt, doe ik heb gezegd en ben weggegaan. Dit ging goed gewoon helemaal goed! Dus na 50 jaar op deze aardkloot kan ik eindelijk een beetje babbelen.'